

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2019

Michaela Kozojedová

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění
Hra na lesní roh

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

František Antonín Rössler-Rosetti a lesní roh

Michaela Kozojedová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Vobořil

Oponent práce: MgA. Ondřej Vrabec

Datum obhajoby: 3. června 2019

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Musical Arts
French Horn Playing

BACHELOR'S THESIS

František Antonín Rössler-Rosetti and French horn

Michaela Kozojedová

Supervisor: Mgr Jan Vobořil

Examiner: MgA Ondřej Vrabec

Date of Graduate: 3 June 2019

Academic Degree: BcA

Prague 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

František Antonín Rössler-Rosetti a lesní roh

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

Podpis studenta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla půjčována k prezenčnímu studiu v Knihovně Akademie múzických umění v Praze.

.....
Podpis studenta

Abstrakt

Tato práce se zabývá popisem života Františka Antonína Rösslera-Rosettiho se zaměřením na souhrn autorovy tvorby. Dalším bodem je uvedení do kontextu doby, ve které žil a seznámení s instrumentální hudbou klasicismu, konkrétně žánry, které byly pro klasicismus typické. Důležitou částí této práce je také popis dobového lesního rohu, klasicistních interpretů a stručný přehled skladatelů a děl pro lesní roh. Závěrem práce je porovnání obtížnosti hry na lovecký a invenční lesní roh. Práce by měla posloužit k obecnému přehledu pro hráče, kteří se zajímají o vývoj nástroje v době skladatele Františka Antonína Rösslera-Rosettiho, který významně obohatil repertoár lesního rohu.

Abstract

The bachelor thesis deals with life of František Antonín Rössler-Rosetti focusing on the overview of his compositions. It also provides context of the era when he lived, introduces classicist instrumental music, particularly different genres typical for classicism. Important part of this thesis is a description of the initial French Horn, classicist interpreters and a brief overview of composers and compositions for French Horn. Finally the thesis compares the difficulty playing natural hunting and inventive French Horn. The goal of the thesis is to bring a general overview for French Horn players interested in development of French Horn in the František Antonín Rössler-Rosetti era, who significantly enriched French Horn repertoire.

Klíčová slova

František Antonín Rössler-Rosetti, lesní roh, klasicismus

Keywords

František Antonín Rössler-Rosetti, French horn, Classicism

Obsah

ÚVOD.....	9
1. FRANTIŠEK ANTONÍN RÖSSLER- ROSETTI V DOBĚ KLASICISMU	10
1. 1. Život.....	10
1. 2. Dílo	15
1. 3. Instrumentální hudba	20
1. 4. Česká hudební emigrace	23
2. LESNÍ ROH V 18. STOLETÍ	25
2. 1. Vývoj nástroje	25
2. 2. Interpreti.....	27
2. 3. Skladatelé a jejich tvorba pro lesní roh.....	32
3. POROVNÁNÍ NÁSTROJŮ.....	35
ZÁVĚR	38

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je František Antonín Rössler-Rosetti a lesní roh. Téma jsem si vybrala, neboť tento skladatel byl ve své době velmi ceněným, uznávaným a hojně hraným. Jeho díla jsou v dnešní době značně zapomenuta, jelikož klasicismus jako takový je spojován převážně s velikány, jako je Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven a Wolfgang Amadeus Mozart.

Zajímavé je, že ačkoli byl Rosetti českým skladatelem, který ve svém období napsal četné množství skladeb od symfonií, přes orchestrální a vokální skladby, až po skladby s komorním obsazením a nástrojové koncerty, nevzbudil příliš velký zájem. Největší význam spočívá v jeho sólových koncertech, které psal především pro dechové nástroje a pravděpodobně hlavně pro své wallersteinské kolegy z kapely, ve které řadu let působil. Jeho oblíbeným nástrojem byl bezpochyby i lesní roh, pro který napsal značné množství sólových koncertů a dvojkoncertů, i když sám ovládal housle a kontrabas.

Práce je rozdělena do tří kapitol, ve kterých jsem se pokusila popsat a představit stěžejní informace o životě a osobnosti tohoto autora. V první kapitole se zabývám životem a dílem, dále také popisuji žánry, které se v klasicismu používaly. Na závěr první kapitoly jsem se rozhodla věnovat podkapitolu české hudební emigraci, do které spadá právě i Rosetti.

Ve druhé kapitole se zabývám popisem vývoje dobového lesního rohu. Nástroj byl v klasicismu oblíbeným a hojně využívaným. Zmiňuji zde také slavné interprety a skladatele tehdejší doby, kteří lesnímu rohu věnovali pozornost.

Poslední kapitola je zaměřená na porovnání dobových lesních rohů a zkušenost mé hry na ně.

1. FRANTIŠEK ANTONÍN RÖSSLER- ROSETTI V DOBĚ KLASICISMU

1. 1. Život¹

Vzhledem k tomu, že je mnoho informací ze života jednoho z nejhranějších autorů své doby nejasných, nepřesných a nepodložených, není možné jednoznačně určit datum a místo narození. František Antonín Rössler-Rosetti, v dnešní době známý především jako Antonio Rosetti či Antonín Rössler se podle dosavadních informací narodil v Litoměřicích. Nejčastěji se jako rok narození uvádí rok 1750. V úmrtních dokumentech vedených na matrice Ludwiglustu je roku 1792 uveden záznam o úmrtí ve věku 42 let.²

Jako u mnoha dalších autorů 18. století, nemáme o dětství Rosettiho žádné konkrétní informace. Nejasnosti týkající se data a místa narození se týkají rovněž i rané výchovy a prvotního hudebního vzdělání. Lze předpokládat, že se základy hudby se seznámil na vesnické škole v Litoměřicích. Díky školám pod vedením jezuitů byla většina malých dětí, (nejen ve městech, ale i na vesnicích) mimo čtení a psaní, velmi dobře seznámena i s hudbou, zejména proto, aby mohly zpívat v církevním sboru. Učitelé ve většině případů mimo výuku ovládali také hru na varhany, housle aj.

V sedmi letech byl dán (pravděpodobně na přání rodičů) malý Rosetti do učení, aby se stal knězem. Teologii se věnoval v Praze u jezuitů, kde získal vzdělání silně zakotvené ve studiu klasických a humanitních věd, se zvláštním zřetelem na historii a filozofii. Jezuitské semináře a vysoké školy byly velmi uznávané a ceněné pro vynikající výsledky svých vzdělávacích programů. Velmi kvalitní zde bylo i hudební vzdělání. Hudební vzdělání, které získal, zahrnovalo mimo jiné i zpěv, hru na klavír, hru na smyčcový nástroj, a s přihlédnutím k jeho pozdějším kompozičním znalostem pravděpodobně i na nějaký dechový nástroj.³

---

¹ V podkapitole 1. 1. se opírám o informace ze zdroje: Murray, Sterling E., *The Career of an Eighteenth-Century Kapellmeister : The Life and Music of Antonio Rosetti*, Boydell & Brewer, 2014, kapitoly Early Education and Musical Training

²A. Fuller Maintland, *Rosetti Antonio*: in: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 2. vydání: Recitative to Russian Federation, The Macmillan Company, New York, 1910, str. 704, sl. 1

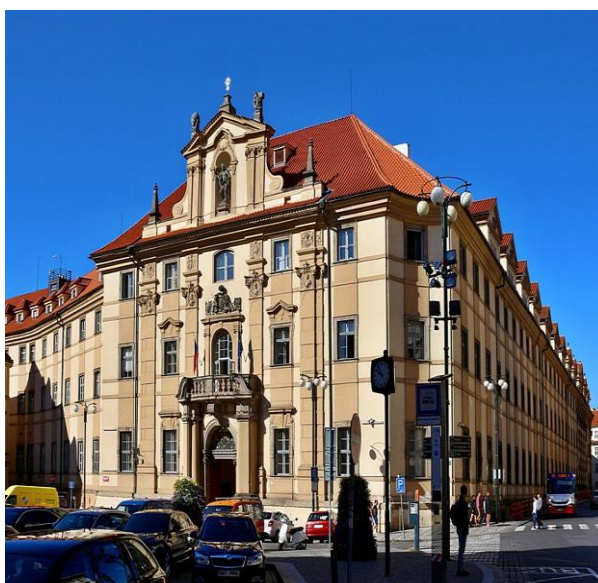
³Murray, Sterling E., *The Career of an Eighteenth-Century Kapellmeister : The Life and Music of Antonio Rosetti*, Boydell & Brewer, str. 16, 17 a 18 (kvalita vzdělání Rosettiho je posuzována z korespondence, protože přímé znalosti o jeho vzdělání nejsou)

Jelikož není přesně zřejmé, kde autor studoval, lze se domnívat, že se jednalo o hlavní jezuitskou školu a kolej Klementinum v Praze⁴. Zde mimo jiné studovali i další známí skladatelé jako Ch. W. Gluck, J. Mysliveček, J. V. Stamic.

Během strávených let v Praze se spřátelil s Janem Josefem Strobachem, který ho pravděpodobně ovlivnil, případně inspiroval v rozhodnutí nestát se knězem, ale dát se na dráhu profesionálního hudebníka. Pravděpodobně se v této době také Strobach zasloužil i o částečné uvedení a představení Rosettiho díla v pražském kulturním životě.⁵ Fakt, že byl tedy údajně vysvěcen v devatenácti letech na kněze⁶, není pravdivý, a to i vzhledem k tomu, že Rosettimu bylo devatenáct let a církev předepisuje pětadvacet let jako minimální věk. Jisté ale je, že roku 1773 byl papež Klement XIV. nucen uzavřít vysoké školy a semináře, a vše co bylo pod vedením jezuitů. Důvodem bylo mnoho politických střetů mezi různými monarchiemi. Studenti a učitelé pak pravděpodobně pokračovali ve své práci na jiné škole.

Obrázek č. 1. Rosetti

Obrázek č. 2. Klementinum

---

⁴*Klementinum* – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Klementinum> (dnes je zde sídlo Národní knihovny)

⁵Strobach byl dirigentem orchestru Stavovského divadla: režíroval pražskou inscenaci Mozartovy Figarovy svatby, Donna Giovanniho a La clemenza di Tito. Když Mozart zemřel ve Vídni, byl naplánován pamětní ceremoniál pro Prahu a jako místo vybrán kostel sv. Mikuláše. Strobach, který měl na starosti hudbu, si vybral pro zádušní mši právě Rosettiho.

⁶Uvádí se, že si zažádal o dispenzi.

Jelikož bylo v Čechách pro umělce velmi málo příležitostí, rozhodl se Rosetti (jako i další skladatelé: mannheimská škola, bratři Bendové, Mysliveček a další-viz. 1. 3. *Česká hudební emigrace*) hledat uplatnění jinde. Než se dostal do Wallersteinu, uvádí se, že cestoval (snad byl i ve službách hraběte Orlova, údajně v Rusku). Po odchodu z Čech nastalo pro Rosettiho nepříjemné období, kdy se mu dlouho nedařilo najít stálou pozici, a tak chodil z kláštera do kláštera a nabízel své skladby a služby v chrámových kapelách. To ho dovedlo do blízkosti Wallersteinu, kde ho při lovu našla družina hraběte Krafta Ernsta.⁷

Hrabě Kraft Ernst v srpnu 1773 převzal vládu na wallersteinském trůně. Jednou z inovací bylo obnovení dvorní kapely, kterou dával dohromady. Kapelu založil jeho otec hrabě Philipp Karl v polovině 18. století. Skládala se převážně z obsazení dechů. V této době zde působili hornisté Johann Türrschmidt a Joseph Fritsch. Dvorním skladatelem byl v 50. a 60. letech 18. století Franz Xaver Pokorný. Po smrti Philippa Karla převzala na čas vládu za nezletilého syna hraběnka Charlotte Juliane, která ale za nedlouho (pro velké výdaje a nákladný provoz) kapelu zrušila.

Po obnovení kapely Kraftem Erstem byli uplatněni muzikanti z Čech, mezi které patřili například violoncellista a hobojista Josef Fiala, houslista Anton Janič, Antonín Hotzel z Rokytnice, Antonín Rudolf z Litoměřic, František Neubauer z Hořína a violoncellista Josef Rejcha, který byl strýcem známého skladatele a zakladatele dechového kvintetu Antonína Rejchy. Byl znovu angažován i Türrschmidt jako první hornista, ale Fritsch se nevrátil. Na místo druhého hráče byl přijat Johannes Nisle. V listopadu roku 1773 byl přijat i Rosetti. Toto přijetí sehrálo v jeho dosavadním životě zásadní roli. Ve službách Krafta Ernsta mu mimo jiné bylo také nabídnuto místo kontrabasisty. Prvním kapelníkem této nově zprovozněné kapely se stal Josef Rejcha. Později po smrti Türrschmidta zde působili slavní hornisté Josef Nagel a František Zvěřina, pro které psal Rosetti hornové dvojkoncerty.⁸

---

⁷ Našli ho ležet na pokraji vyčerpání pod stromem.

⁸ *Wallersteinská kapela*. [Online]. [Vid. 10. 04. 2019].

In: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1004006

Kolem roku 1785 však Josef Rejcha opouští svou pozici kapelníka a přijímá v Bonnu post koncertního mistra a ředitele kurfiřtské kapely. Následně po něm tuto pozici přebírá právě Rosetti (řídil orchestr od kontrabasů), jehož zásluhou dochází v této době ještě k většímu rozkvětu wallersteinské kapely.

Další významnou událostí se v Rosettiho životě stal datum 28. leden roku 1777. Tento den se oženil s Rosinou Naherinovou, dcerou hospodáře z Wallersteinu. Měli spolu tři děti - dcery Terezii, Antonii a Amalii.

Se svolením Kraftha Ernsta podnikl Rosetti několik uměleckých cest, jež sehrály velmi důležitou roli v jeho dalším vývoji kompozičního a uměleckého stylu. Roku 1783 podnikl například cestu do Mohuče a Anspachu. Za stěžejní lze však považovat jeho cestu do Paříže roku 1781. Zde prožil přibližně půl roku, avšak i za tak krátkou dobu dokázala Paříž bezpochyby poznamenat jeho kompoziční styl. Potkal zde Ch. W. Glucka, který ho seznámil se svou operní reformou, psal do místních novin a jeho hudba zde sklídila mnoho koncertních úspěchů.

I přesto, že měl výrazné a významné postavení, finančně strádal. Měl opakované zdravotní problémy, které jistě nemálo souvisely s jeho existenčními skutečnostmi. Ačkoli kapela patřila k jedněm z nejvýznamnějších hudebních uskupení té doby, plat zde byl poměrně malý. Finanční ohodnocení v porovnání s ostatními kapelami nebylo dostatečné. Dne 20. června 1789 tedy definitivně odešel ze služeb Karla Ersta a nastoupil na místo kapelníka (které přebral po C. A. Wastenholzovi) do služeb vévody menklenbursko-zvěřínského ve Zvěříně (Schwerin). Na vévodově zámku provedl operu *Das Winterfest der Hirten*⁹, a to dne 10. prosince roku 1789.

---

⁹ Volný překlad: Zimní festival pastýřů

Postupem času se Rosetti stal velmi známým, slavným a uznávaným skladatelem napříč Evropou. Pruský král Friedrich Wilhelm III. ho roku 1792 povolal do Berlína, aby zde v rytířském sále královského zámku provedl svá největší vokální díla. Prvním z nich bylo oratorium *Jesus in Gethsemane*¹⁰, které napsal roku 1790 a provedl ho při příležitosti Velikonoc roku 1791. Druhým dílem byla kantáta *Hallelujah*. Na královském dvoře nakonec strávil celý rok. Po návratu do Ludwigslustu u Zvěřína však krátce na to dne 30. června roku 1792 umírá.¹¹

---

¹⁰ Volný překlad: Ježíš v Getsemanské zahradě

¹¹ ČERNUŠÁK Gracian, ŠTĚDRŇ Bohumír, NOVÁČEK Zdenko, Mareš Jan Antonín, in: Československý slovník osob a institucí, svazek druhý M- Ž, Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, str. 435-436

1. 2. Dílo

Rossetiho tvorba je velmi rozsáhlá. Celkem zkomponoval více než 400 skladeb všeho druhu. Můžeme se domnívat, že prvním žánrem, se kterým se seznámil, byla duchovní hudba. První skladatelské pokusy sahají do jeho mladých let. Již v šesti letech úspěšně upravoval některé chrámové písně. V době svých studií u jezuitů v Praze se věnoval převážně hudbě duchovní. Je však na tomto místě nutné podotknout a připomenout, že v této oblasti si studenti ještě svá díla nijak nepodepisovali. Proto je tedy těžké určit, kolik děl vlastně ve svém mládí Rosetti napsal. Během života psal skladby různých žánrů. Problém však nastává v určení přesného počtu kompozic, jelikož autor své jméno používal v několika podobách a transformacích.

Již za svého života se dočkal slávy a úspěchů. Obliba skladeb však značně klesla po jeho smrti. Možná je to dáno nedostatkem propagátorů tohoto autora, možná také dobou, kdy se objevili velikáni jako W. A. Mozart, L. van Beethoven a J. Haydn.

Oblíbenou tóninou Rossetiho byla tónina D-dur. V klasicismu byla všeobecně velmi častou a hojně využívanou. Nejvíce skladatelových kompozic pochází z období, kdy působil ve Wallersteinu na postu kapelníka a kontrabasisty. Stal se v tomto prostředí respektovanou osobností, která měla velký vliv na dění a činnost orchestru. Jako skladatel psal jak světskou, tak duchovní hudbu. Nejvíce skladeb je instrumentálních. Nejdříve se inspiroval předklasicistním stylem mannheimských symfoniků, později se přiklonil ke stylu Haydna a Mozarta. Jedná se především o symfonie, komorní skladby a nástrojové koncerty. Symfonií napsal více než 30, z nichž většina vyšla tiskem již za jeho života. Obsazení orchestru se nejčastěji skládalo z houslí, viol, violoncell, bas (které velmi často zdvojovaly v oktávě part violoncell), dvou lesních rohů a dvou hobojů.

Největší část díla náleží nástrojovým koncertům. Rosetti byl neuvěřitelně činným a plodným skladatelem. Napsal přibližně kolem šedesáti sedmi koncertů pro téměř všechny hudební nástroje té doby. V tvorbě pro klávesové nástroje je v dnešní době téměř neznámý.

Jedná se o dva klavírní koncerty a jeden cembalový. Sedm houslových koncertů není vzhledem k tomu, že v mládí sám na housle hrával, nic překvapivého. V oblibě měl ale hlavně dechové nástroje, pro které napsal opravdu úctyhodné množství koncertů. Budily pozornost především po zvukové stránce a po stránce nového výrazu.

Jeho oblíbeným nástrojem byl bezpochyby také lesní roh. Koncertů pro tento nástroj napsal úctyhodný počet, a to kolem šestnácti. Možným inspiračním zdrojem byla nová technika, která se při dovednosti hráče stávala stále oblíbenější. Ve Wallersteinu byl Rosetti jednoznačně obklopen velmi zdatnými hráči (Türschmid, Nagel, Zvěřina), kteří techniku ovládali. Tato skutečnost jistě sehrála nemalou roli v jeho velké oblibě a hojném využívání tohoto nástroje pro své kompozice. Koncerty jsou plné technických pasáží a virtuózních prvků. Většina z nich je v tónině Es-dur (barevně lesnímu rohu seděla nejvíce), jež byla v tomto období hojně využívána dalšími známými skladateli. Níže jsem uvedla pro představu notové ukázky. Ukázka č. 1. (part prvního lesního rohu) a ukázka č. 2. (part druhého lesního rohu) jsou úryvkem z první věty *Dvojkonzertu pro lesní rohy a orchestr in E*, který je jedním z nejhranějších. Obsahuje mnoho technických pasáží a to u prvního i druhého nástroje.

Notová ukázka č. 1

The image shows a musical score for the first horn part of the Double Concerto for Horns and Orchestra in E major. The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It consists of seven staves of music, numbered 96, 106, 114, 120, 126, 158, and 163. The music features various dynamics including *p dolce*, *f*, *p*, *f*, and *cresc.*, as well as technical markings such as *tr* (trills), *3* (triplets), and *2* (second endings). The score includes a section for the second horn (S. Ho. II) starting at measure 114. The music is characterized by intricate rhythmic patterns, including sixteenth and thirty-second notes, and a variety of articulations.

Notová ukázka č. 2.

The image displays a musical score for a horn, consisting of eight staves of music. The notation includes various dynamics such as *p dolce*, *f*, and *SOLI*. Technical markings include *tr* (trill), *2*, *1*, *25*, *26*, *27*, and *3*. The score is numbered with measure numbers 97, 103, 110, 115, 118, 122, 127, and 158. The music features a mix of melodic lines and rhythmic patterns, including a prominent sixteenth-note passage in the later staves.

Za nejobtížnější a zároveň pravděpodobně nejoblíbenější koncert z Rosettiho výběru pro lesní roh osobně považuji *Koncert d moll pro lesní roh a orchestr*. Jedná se o skladbu, která je pro hráče na lesní roh fyzicky i technicky mimořádně náročná. Není divu, že se často používá jako soutěžní skladba na prestižních soutěžích, jako je například Pražské jaro, Mezinárodní soutěž ARD v Mnichově a další. U hráčů dobře ukáže veškeré jejich kvality. Střídají se zde technické a klidné pomalé pasáže. Dělí se na tři věty, jejichž označení je 1. Allegro molto, 2. Adagio, 3. Rondo.

KONCERTY	
NÁSTROJ	POČET
Hoboj	10
Flétna	14
Klarinet	4
Fagot	8
Lesní roh	16
Klavír	2
Cembalo	1
Housle	7

DVOJKONCERTY	
NÁSTROJ	POČET
Klarinet a hoboj	1
Lesní rohy	8

Z vokální tvorby mělo velký úspěch *Requiem in Es*. Toto dílo zkomponoval roku 1776 k úmrtí princezny z Thurn-Taxisu. Zajímavostí je, že bylo dílo provedeno také dne 14. prosince roku 1791, kdy zaznělo při příležitosti zádušní mše za W. A. Mozarta v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. Dílo objednal přítel ze studijního období Josef Strobach a jeden ze sólových partů zazněl v podání Mozartovy české známé, zpěvačky Josefiny Duškové.

Značně ceněné byly Rosettiho kantáty a oratoria. V roce 1786 napsal pašijovou kantátu *Der Sterbende Jesus*¹², na text Zinkernagela. O čtyři roky později napsal oratorium *Jesus in Gethsemane*¹³ na text Todeho. Vrcholem byla kantáta *Hallelujah*, kterou zkomponoval roku 1791 a provedl v Rytířském sále berlínského královského paláce roku 1792, spolu s oratoriem *Jesus in Gethsemane*.

¹² Volný překlad: Umírající Ježíš

¹³ Volný překlad: Ježíš v Getsemanské zahradě

Pravděpodobně jedinou operou (v duchu Gluckovy reformy, se kterou se v Paříži seznámil roku 1781) je *Das Winterfest der Hirten*¹⁴ z Ludwigslustu, dne 10. prosince roku 1789. Do vokální skupiny skladeb patří také *8 Salve Regina* a *Miserere*.

Napsal mnoho komorních skladeb pro dechové nástroje, kam často přidával kontrabas, aby se mohl co nejvíce uplatnit i z hráčského hlediska. Z těchto skladeb jsou to například *partity*, kterých napsal kolem patnácti, v různých transpozicích. Například in B, Dis, D, F. Dále psal drobnější skladby jako: *kvintet in Es*, *sextet Es-dur pro housle a dechové nástroje*, *houslové a triové sonáty*, *klavírní tria*, *houslové duety*, *dechové oktety*, *tria pro dvoje housle a kontrabas*, *kvarteta pro flétnu, housle a violoncello*, *kvartet in B pro housle, fagot, violu a violoncello*, *harmonie pro dechové nástroje* (což byla nejčastěji sestava okteta- 2 hoboje, 2 klarinety, 2 lesní rohy a 2 fagoty), *divertimento*, *kasace*, *písně*, *sbory*, *chorály*, *chrámové skladby*.¹⁵

---

¹⁴Volný překlad: Zimní festival pastýřů

¹⁵ MURRAY, Sterling E., *The Career of an Eighteenth-Century Kapellmeister : The Life and Music of Antonio Rosetti*, Boydell & Brewer, 2014

ČERNUŠÁK Gracian, ŠTĚDRŮ Bohumír, NOVÁČEK Zdenko, Mareš Jan Antonín, in: *Československý slovník osob a institucí*, svazek druhý M- Ž, Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, str. 436

DOUBA Pavel, *Diplomová práce*, kapitola druhá str. 11- 18, Praha 1996

RATAJOVÁ Tereza, Mareš Jan Antonín, *300 let lesního rohu v Čechách*, Univerzita Karlova v Praze, 2012

1. 3. Instrumentální hudba¹⁶

Klasicismus je umělecký styl, který lze vymezit jako období 18. a počátek 19. století (zhruba 1730-1830). Pojem klasicismus vychází z latinského slova *classicus*, což znamená dokonalý, ukázkový, vyrovnaný apod. Tento směr je značně ovlivněn racionalismem (rozum brán jako všestranný rozvoj jednotlivce a společnosti, který upřednostňuje cit a vůli člověka), návratem k antice a přírodě.

Hudba se přesunula od dramatické spíše k instrumentální, kde se objevují pojmy jako svobodný umělec, génius. Typickým prvkem je snaha o melodicky a harmonicky ucelené, přehledné dílo. Důraz je kladen také na jasnost a vyváženost hudebního sdělení, přičemž základem je srozumitelné téma. Pro hudbu v období klasicismu jsou charakteristické formy jako: koncert pro sólový nástroj s doprovodem orchestru, symfonie, koncertantní symfonie, sonáta, komorní uskupení- klavírní trio, oktety, kvartety, kvintety (dřevěné, dechové smyčcové), zejména oblíbený byl smyčcový kvartet.

Koncert pro sólový nástroj s doprovodem orchestru je skladba zaměřená především na muzikanty, kteří brilantně ovládají svůj nástroj. Základem je střídání sólisty s orchestrem. Koncert má stejně jako v baroku třívěté schéma, které tvoří první, většinou nejdelsí věta, v sonátové formě¹⁷, druhá s rozdílnou tóninou, psána v písňové formě nebo variacích a třetí věta, s tanečním, živým charakterem (časté je rondo) a návratem do původní tóniny. Součástí koncertů jsou také kadence, kde sólista ukazuje svou virtuozitu.¹⁸

Další důležitou a velmi oblíbenou formou z těchto bodů je symfonie. Předchůdcem byla sinfonie, která se objevovala na konci baroka jako čistě orchestrální skladba hrající se v kostele, divadle, na zámeckých slavnostech i veřejných koncertech před zahájením hlavního programu. Přesunula se do měšťanského prostředí mezi amatérské i profesionální muzikanty.

---

¹⁶ V podkapitole 1. 2. se opírám o informace ze zdroje: NAVRÁTIL Miloš, *Klasicismus*, in: Dějiny hudby, vydavatelství Montanex, Ostrava, 2011, str. 129- 155

¹⁷Sonátová forma má nejčastěji čtyřvětý model: 1. věta- charakterizovala sonátu jako celek, 2. věta- písňová forma, 3. věta- taneční forma, 4. věta- rondo

¹⁸*Concert*[online]. [Vid. 11. 2. 2019]. In: <https://en.wikipedia.org/wiki/Concert>

Od roku 1740 dostala podobu rytmické, srozumitelné temperamentní tří až čtyřvěté skladby (R-P-R¹⁹). Mezi druhou a třetí větou se vkládala obvykle část taneční (menuet/trio). Tento model se zachoval do 20. st. a aplikoval se i na jiné žánry jako: sonáta, smyčcový kvartet aj.²⁰

Koncertantní symfonie byla efektní skladba uplatňovaná především v Paříži. Využíváno více sólistů (známo je od dvou do devíti). Z počátku byla tato dvouvětá forma charakteristická spíše pro smyčce, ale později se rozšířila mezi všechny nástroje. První věta ve formě sonátové a druhá věta v podobě ronda či variace. Na taková představení chodili bohatí, vzdělaní měšťané, kteří byli fascinováni virtuozitou sólistů.²¹

Další často používaná forma je sonáta. Většinou se jedná o skladby pro sólový klavír nebo sólistu s doprovodem. Vyskytuje se již v baroku jako jednovětá skladba. Klasicistní sonáta má věty tři nebo čtyři, navzájem kontrastní. Na přelomu 18. a 19. století vznikla koncertní sonáta, převážně ve formě klavírní sonáty s doprovodem orchestru. Byla určena především pro prostředí měšťanských salonů.²²

Za zmínku stojí také smyčcový kvartet. V podobě jak ho známe dnes, vznikl zásluhou Josepha Haydna, který v letech 1770 – 1780 zrovnoprávnil všechny hlasy (sbírka Sluneční kvartety). Každý z hlasů má svou funkci a význam.²³

Větší zvukové možnosti nám nabídl fakt, že se navýšil počet hráčů v orchestru. Zvukovým základem byl smyčcový kvintet (dříve byl obvyklý kvartet). První housle, druhé housle, viola, violoncello a basa. Dříve bylo časté hraní unisona, ale od teď měl každý nástroj přidělen svou funkci a melodickou linku. Rozšíření se týkalo také množství dechů, které začínaly mít, kromě linky harmonické, i linku melodickou. Ustálila se hra po dvou. Dřevěná sekce obsahovala příčné flétny, hoboje, fagoty a klarinety, které se přidávají kolem roku 1757.

---

¹⁹rychle-pomalou-rychle

²⁰*Symphony* [online]. [Vid. 11. 2. 2019]. In: <https://en.wikipedia.org/wiki/Symphony>

²¹ *Koncertantní symfonie* [online]. [Vid. 11. 2. 2019]. In: https://cs.wikipedia.org/wiki/Koncertantn%C3%AD_symfonie

²²*Sonata* [online]. [Vid. 13. 2. 2019]. In: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sonata>

²³*String quartet*[online]. [Vid. 13. 2. 2019]. In: https://en.wikipedia.org/wiki/String_quartet

V orchestrech s nedostatečným počtem hráčů byly právě hobojisté ti, kteří střídali popřípadě i flétnu či klarinet. Většina z těchto nástrojů byla vyrobena ze dřeva. Z žesťových nástrojů většinou držely harmonickou linku a povětšinou dlouhé tóny, (omezená technika nástroje²⁴) lesní rohy. Trubky a tympány byly stále spíše signální nástroje a taktéž zastávali harmonickou funkci a rytmickou výplň. Pro omezenou techniku se tyto nástroje používali k dosažení vrcholné atmosféry skladby, díky velkému dynamickému rozsahu.

Ačkoliv nebyl orchestr takových rozměrů jako dnes, obsahoval zhruba 25 hráčů. Byl tedy zapotřebí i dirigent. Dirigenti ovšem tenkrát nefungovali samostatně jako dnes. Dirigentem se stával často hráč na housle, klavírista, nebo skladatel. Například Mozart si své skladby dirigoval sám.²⁵

---

²⁴Popis a inovace viz podkapitola 2.1. Vývoj nástroje

²⁵*Orchestra*[online]. [Vid. 13. 2. 2019]. In: <https://en.wikipedia.org/wiki/Orchestra>

1. 4. Česká hudební emigrace²⁶

Česká země v období klasicismu byla součástí Rakouské říše. Hlavním městem byla Vídeň a němčina jednotným jazykem²⁷. Doba vlády Habsburků: Marie Terezie, Josefa II.²⁸, Leopolda II. a Františka I. Na hudbu měla v Čechách velký vliv zejména církev. Hudba se provozovala zejména v kostelech, kláštorech a šlechtických panstvích. Jak jsem již zmiňovala v kapitole 1. 1. Život, na venkově i ve městě měli obrovskou úlohu kantoři na školách, kde mimo čtení, psaní a počítání jako základ učili i hudbu. Byli často zároveň varhaníky, někdy i skladatelé.

Hlavními důvody emigrace byly špatné podmínky, které byly v českých zemích nastaveny-robot a nevolnictví, až do roku 1781. Důvody byly taktéž finanční a hlavně náboženské. Josef II. rušil církevní instituce a odstraňoval hudbu z kostelů, které byly v Čechách hlavní hudebním centrem a sloužili taktéž jako koncertní síně. Až zrušením nevolnictví se umožnil rozvoj kulturního života²⁹.

Přelomu 18. a 19. století znamenal pro českou hudbu velkou ztrátu. Mnoho hudebníků odchází za lepšími podmínkami do různých kulturních center Evropy. Jedná se o varhaníky, houslisty, kapelníky a také značné množství hornistů, kterých zde díky hraběti Šporkovi³⁰ bylo poměrně velké množství.

Domácích skladatelů nebylo mnoho. Byli to například František Xaver Brixl, František Xaver Dušek, Václav Jan Tomášek, Jiří Ignác Linka, Jan Jakub Ryba.

Skupinou, která emigrovala do Německa, se stala tzv. mannheimská škola- Jan Václav Stamic, František Xaver Richter, Jiří Čert a Antonín Fils.

---

²⁶ NAVRÁTIL Miloš, Klasicismus, in: Dějiny hudby, vydavatelství Montanex, Ostrava, 2011, str. 153-155

Česká hudební emigrace [online]. [Vid. 20. 3. 2019].
In: <http://www.antologiehudby.cz/texty.php?obdobi=4>

²⁷ Proto touha po obnovení českého jazyka.

²⁸ Za jeho vlády zavedeno mnoho reforem- zrušení nevolnictví, toleranční patent, opatření proti morům.

²⁹ Podpora mecenášů, založení Pražské konzervatoře 1811, financování Stavovského divadla.

³⁰ O Šporkovi blíže v poslední kapitole.

Vedoucí osobností byl Jan Václav Stamic, který byl kapelníkem kurfiřtské kapely v Mannheimu. Tato skupina uplatňovala skladebné principy, které známe pod označením mannheimský válec, vzdech a raketa.

Dalšími autory, kteří se přesunuli do Berlína, byla rodina Bendů. František Benda, Jan Jiří Benda a Jiří Antonín Benda, který přišel s množstvím melodramů (Ariadna na Naxu, Médea aj.).

Do Itálie odešel Josef Mysliveček, který se zde proslavil svými operami. V Paříži se uplatnili Jan Ladislav Dusík a Antonín Rejcha, který učil na pařížské konzervatoři (jeho žáky byly například H. Berlioz, Ch. Gounod a C. Franck) a proslavil se skladbami pro dechový kvintet. Působil zde také Jan Křtitel Krumpholz a Jan Václav Stich–Punto, o kterém se zmiňují v podkapitole *2. 2. Interpreti*.

Největší vlna emigrantů se usadila ve Vídni, která byla největším hudebním centrem. Jedná se například o autory Leopolda Koželuha, Jana Křtitele Vaňhala, Františka Krommera-Kramáře, Jana Václava a Huga Voříška.

Spousta z těchto autorů však cestovali a prožili část života na různých místech.

2. LESNÍ ROH V 18. STOLETÍ

2. 1. Vývoj nástroje³¹

Lesní roh prošel mnoha změnami, než se ustálila podoba nástroje, jakou známe dnes. Motivací pro zdokonalení nástroje byly vyšší požadavky kladené na kvalitu tónu, především se jednalo o měkkost a kulatost tónu. Aby se nástroj dobře propojoval s dřevěnou sekcí, bylo třeba eliminovat také intonační nedostatky nástroje.

Můžeme říci, že mnoho přínosných změn přišlo právě v období klasicismu. Český hornista Antonín Josef Hampel (1705- 1771)³² přišel s novým způsobem uchopení nástroje. Původní držení nástroje bylo korpusem nahoru. Hampel korpus otočil směrem dolů, k pravému boku hráče, čímž umožnil pohyblivost ruky v korpusu a zavedl takzvanou techniku krytí a obohatil rozsah nástroje o chromatiku³³. Tato technika spočívala v ucpávání korpusu pravou rukou. Přirozený tón se tak snížil o půl tónu (tuto techniku využívají hráči na lesní roh dodnes, pod označením bouche sound: +). Hráči se mohli zdokonalovat v nové technice například v klášteře Osek u Duchcova.

Obrázek č. 3: Osek u Duchcova

Obrázek č. 4: Bouche sordina

³¹ V podkapitole 2. 1. se opírám o informace ze zdroje: DIVOKÝ Zdeněk, Lesní roh v Čechách 1680-1930, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze, Technika krytí a invenční roh, str. 69-70

³² Významný český hráč a inovátor lesního rohu, který působil jako člen dvorní kapely v Drážďanech, in https://en.wikipedia.org/wiki/Anton_Joseph_Hampel

³³ Doplnily se tak chybějící tóny, díky kterým se mohly hrát ucelené stupnice. Před touto inovací se hrály pouze harmonické neboli přirozené tóny: in: DIVOKÝ, str. 69

Ve spolupráci s drážďanským nástrojařem Johanem Wernerem, vynalezl Hampel kolem roku 1750 invenční roh. Velkou výhodou tohoto nástroje byly přeladovací kotouče-tzv. invence. Kruhovitě stočené kotouče ve tvaru U byly pohyblivé, takže se dalo (podobně jako u invenčních trumpet) doladovat klasickým vytažením či zaražením kotouče. Invence se daly měnit, tím pádem se hráč mohl pohybovat v různých tóninách (nejčastější: in F, in G, in E, in Es, in D a in C).³⁴ Například při pražské premiéře roku 1787 se v Mozartově opeře Don Giovanni se ladění změnilo až 36 krát (což by znamenalo střídání invencí co 5 minut).³⁵ I přes toto významné obohacení nástroje mnoho hráčů té doby techniku krytí neovládalo. Přesto se ale díky těmto inovacím stal lesní roh plně využívaným melodickým a sólovým nástrojem³⁶.

Obrázek č. 5. Invenční roh

Obrázek č. 6. Zdobený korpus

---

³⁴DIVOKÝ

³⁵NĚMEČEK Petr, díl 4. – Lesní roh a jeho vývoj v 17. a 18. Století, Cyklus historie dechových nástrojů, vid. 11. 02. 2019, dostupné z: <https://www.music-nemecek.cz/zajimavosti-a-aktuality?id=29285&action=detail&oid=3400302&nid=9688>

³⁶V tehdejší orchestrální či sólové hře nezněl nástroj tak jako dnes. Kvalita krytého tónu se od přirozených alikvótů značně liší.

2. 2. Interpreti³⁷

Antonín Josef Hampel

Podobně jako u Rosettiho, nejsou o narození, dětství a mladí Antonína Josefa Hampla žádné konkrétní informace. Narodil se pravděpodobně roku 1710 a zemřel 30. března 1771 v Drážďanech. Zde patrně nastoupil roku 1737 do místní drážďanské kapely. Nejdříve zastával post prvního hráče na lesní roh a po nástupu Karla Houdka druhý.

Tento interpret je znám především jako osobnost, která velmi významně ovlivnila vývoj a tím pádem i osud lesního rohu. O jeho přínosu a inovacích jsem se již zmínila v podkapitole 1. 2. *Vývoj lesního rohu*. Hampel je znám také jako pedagog slavného J. V. Sticha-Punta a dále například J. A. Mareše, o kterých se zmiňuji níže. Hamplův přínos je také v jedné z prvních metodik- *Seule et Vraie Méthode pour apprendre facilement les Elémens des Premier et Second Cors*³⁸, kterou vydal a doplnil Stich-Punto v Paříži. Další ne úplně známou informací je, že přišel s vynálezem tlumítka kuželovitého tvaru. Echo efekt, který vydávala tato sordina je velmi brzy využíván například v díle Beethovena viz. *Notová ukázka č. 3*.

Notová ukázka č. 3.: Ludvig van Beethoven: Šestá symfonie „Pastorální“.

The image shows a musical score for Ludwig van Beethoven's Sixth Symphony, 'Pastoral'. It consists of two staves of music. The top staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The music is written in a simple, pastoral style. The bottom staff also begins with a treble clef and a key signature of one flat. The music is written in a similar style. The score includes various dynamic markings and performance instructions. The first staff has markings: *dim*, *p*, *piu Piano.*, *f*, and *p dol.*. The second staff has markings: *p dol.*, *cres.*, *f*, *dim.*, *con sordino.*, *ff*, and *Fine*. The number 1626. R is printed below the second staff.

³⁷ V podkapitole 2. 1. se opírám o informace ze zdroje: DIVOKÝ Zdeněk, *Lesní roh v Čechách 1680-1930*, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze, Technika krytí a invenční roh, str. 69-70

³⁸ Volný překlad: Metodika pro vzdělání prvního a druhého hráče na lesní roh

Karel Houdek

Významným českým hornistou, narozeným v listopadu roku 1721 v Dobříši, je Karel Houdek. Tento velice talentovaný hornista, prošel různými kapelami³⁹, než se dostal roku 1747 do drážďanské kapely (kde strávil neuvěřitelných 55 let), na post prvního hráče na lesní roh.

Známý je také jako duetista, který spolupracoval s již zmíněným Josefem Hamplem. Ačkoliv hrál první lesní roh, a byl uznávaným mistrem ve vysoké poloze v uznávané drážďanské kapele, měl v poměru s jinými muzikanty velmi nízký plat (taktéž i Hampel). Kvůli těmto finančním nedostatkům se poměrně dost zadlužil. Po jeho smrti 27. července roku 1802, na jeho místo nastoupil syn Carl Joseph Houdek. Díky otci žil v bídnych podmínkách, a téměř celý život splácel zděděné dluhy.

Jan Antonín Mareš

Jan Antonín Mareš se narodil roku 1719 v Chotěboři. Zde také získal prvotní vzdělání. Hudbu a zpěv studoval ve zdejší klášterě a hře na lesní roh se později věnoval u Josefa Hampla v Drážďanech. Velmi dobře také ovládal violoncello, na které ho učil pravděpodobně Josef Zyka v Berlíně. Zde se seznámil s hrabětem Bestuževem-Ruminem, který ho doporučil otci (ve funkci carského kancléře). Tak se roku 1748 dostal Mareš do ruské Bestužev-Ruminovy kapely jako člen dvorní divadelní kapely.

Od roku 1751 působil ve službách carevny Alžběty Naryškin. Vytvořil tzv. Ruskou rohovou hudbu. Hráči používali mosazné lovecké rohy⁴⁰, přičemž každý roh vydával pouze jeden tón chromatické stupnice. Podle upravených skladeb a notace vytvořených Marešem, byla hudba produkována souborem o velikosti až třiceti šesti hráčů. Používali také bubny, které sám Mareš konstruoval. Po této aktivní činnosti byl jmenován na místo kapelníka lovecké hudby,

---

³⁹Nejdříve ve službách knížete Mannsfelda, poté u hraběte Leopolda von Kinského, dále Johanna Adama von Auersperga a pravděpodobně také ve službách hraběte Josefa Thuna. In: DIVOKÝ Zdeněk, *Lesní roh v Čechách 1680-1930*

⁴⁰ Nejdělsí roh měl 225 cm a nejkratší 9, 5. Rozsah byl tři oktávy. In: DIVOKÝ Zdeněk, *Lesní roh v Čechách 1680-1930*

na kterém setrval do roku 1789. Kvůli ochrnutí musel odejít do penze a 30. května roku 1794 v Petrohradě umřel^{41, 42}

Ferdinand Kölbel

Podobně jako Jan Antonín Mareš i Ferdinand Kölbel působil u carského dvora v Rusku. O místě a narození tohoto interpreta nemáme mnoho informací. Pravděpodobně se jedná o data 1710-1770. Do Petrohradu přišel se skupinou italských hudebníků roku 1735, aby zde propagovali evropskou hudbu. Snažil se vytvořit nový, plně chromatický invenční roh, s přidáním klapek a dírek. Inspirací mu byly dřevěné dechové nástroje. Nástroj se ale nedochoval, proto se o jeho konstrukci může pouze spekulovat.

Joseph Rodolphe

Prvním interpretem, který údajně představil techniku krytí v Paříži, byl Joseph Rodolphe, který žil v letech 1730-1812. Zpočátku se živil a vystupoval jako houslista. Vzdělání získal od otce, který ho kromě hře na houslí naučil i hře na invenční roh. Obdivován byl pro své dovednosti krytí a velký rozsah. Později se stal kantorem na pařížské konzervatoři.

Ignaz Leutgeb

Ignaz Leutgeb, narozený roku 1745, byl rakouský hornista. Narodil se roku 1745. O jeho životě není mnoho informací. Působil jako sólista a první hráč na lesní roh v salcburské kapele. Údajně byl dokonce přítelem rodiny Wolfganga Amadea Mozarta, který mu věnoval koncerty pro lesní roh napsané v letech 1782-1786. Úmrtí je datováno roku 1811.

---

⁴¹Na jeho místo nastoupil Karl Laun, který soubor rohů ještě rozšířil na konečný neuvěřitelný počet 90 rohů. U nás je Mareš téměř neznámý, ale v Rusku je vážený a ctěný. In: RATAJOVÁ Tereza, *300 let lesního rohu v Čechách*

⁴²ČERNUŠÁK Gracian, ŠTĚDROŇ Bohumír, NOVÁČEK Zdenko, Mareš Jan Antonín, in: *Československý slovník osob a institucí, svazek druhý M- Ž*, Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, str. 43-44

RATAJOVÁ Tereza, Mareš Jan Antonín, *300 let lesního rohu v Čechách*, Univerzita Karlova v Praze, 2012

Jan Antonín Mareš [online].[Vid. 17. 3. 2017]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Anton%C3%ADn_Mare%C5%A1

Jan Václav Stich

Za jednoho z největších světových hornových virtuózů klasicismu lze považovat Jana Václava Sticha-Punta, zvaného taktéž jako Giovanni Punto. Mimo jiné byl také skladatelem a houslistou. Tento výjimečně nadaný muž se narodil 28. září 1746 v Žehušicích u Čáslavi. Jeho otec Václav Stich byl panský kočí, který sloužil hraběti Thunovi. Hudební základy získal pravděpodobně na obecné škole v Žehušicích. Ovládal zpěv, hru na housle a lesní roh.

Hrabě Thun byl velký podporovatel hudby, který ve Stichovi poznal výjimečný talent a finančně ho podporoval v kvalitním hudebním vzdělání. Stich studoval u předních hornových hráčů a kantorů jako byl Matějka, Šindelář a Houdek s Hamplem. Naučil se velmi obratně ovládat invenční roh a techniku krytí. V technice krytí dokonce naprosto vynikal. Po studiích se vrátil k jeho mecenáši a měl zůstat v jeho službách. Byl to symbol vděku za podporu, kterou mu hrabě Thun dopřál. Již v této době byl Stich znám svými hráčskými dovednostmi a nebyl u hraběte Thuna spokojený. V květnu roku 1768 Stich s několika hudebníky z panství utekl.

Chtěl se stát svobodným umělcem, věnovat se sólové hře a cestovat po světě. Hrabě Thun vydal na tyto muže zatykač. Vyslal dokonce dva služebníky s rozkazem Sticha chytit a vyrazit mu přední zuby, aby nemohl koncertovat. Stich si tedy právě pravděpodobně touto dobou poitalštil jméno na Giovanni Punto, aby nebyl k nalezení.

Vystupoval s obrovskými úspěchy.⁴³ Hrál na stříbrný roh, který obdržel od pařížského nástrojaře L. J. Raoux. Tento nástroj, stejně jako Puntova technika budil obrovský obdiv. Samotný Mozart, který slyšel Sticha koncertovat v Paříži, jeho hru ocenil a napsal otcí: „*složím koncertantní symfonii pro čtyři dechové nástroje- flétnu, hoboje, klarinet a lesní roh... Punto hraje velkolepě.*“⁴⁴

---

⁴³ Navštívil mnoho zemí. Například Německo, Francii, Anglii, Itálii, Španělsko, Portugalsko, Nizozemí, Norsko.

⁴⁴ DIVOKÝ

Návrat do Vídně roku 1799 přinesl Stichovi obrovskou příležitost. Setkal se s Beethovenem a seznámil ho s invenčním rohem, technikou krytí a dusítkem. V dubnu roku 1800 provedl premiéru jeho sonáty F-dur pro lesní roh a klavír op. 17. Díky svému hraní, tak významně přispěl k oblibě této skladby. Koncertoval s úspěchem ve Vídni a po více jak třiceti letech odjel i do Prahy. Zde 18. května 1801 vystoupil a byl ve Stavovském divadle přijat obrovskými ovacemi. Se skladatelem Dusíkem provedl Beethovenu sonátu na koncertě 16. září 1801. Společně měli plány dalších koncertů, ale Sticha náhle skolila plicní vodnatelnost, které 16. února 1803 podlehl.⁴⁵

Obrázek č. 7. Jan Václav Stich

Obrázek č. 8. Pamětní deska v Čáslavi

⁴⁵ČERNUŠÁK Gracian, ŠTĚDRŮ Bohumír, NOVÁČEK Zdenko, Mareš Jan Antonín, in: *Československý slovník osob a institucí*, svazek druhý M- Ž, Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, str. 615- 616

2. 3. Skladatelé a jejich tvorba pro lesní roh⁴⁶

Jan Václav Stamic (1717-1757)

Dílo: Koncert D-dur pro lesní roh a klavír

Franz Joseph Haydn (1732-1809)

Koncert číslo 1 D-dur

Koncert číslo 2 D-dur

Koncert Es-dur pro dva lesní rohy a orchestr

Michael Haydn (1737- 1806)

Koncert D- dur

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Koncert číslo 1 D-dur KV 412

Koncert číslo 2 Es-dur KV 417

Koncert číslo 3 Es-dur KV 447

Koncert číslo 4 Es-dur KV 495

Koncertní rondo Es-dur Dvanáct kusů skladeb pro dva lesní rohy

Kvintet pro lesní roh a smyčcový kvartet Klavírní kvintet pro hoboj, klarinet, lesní roh, fagot a klavír

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Sonáta F-dur op. 17 pro lesní roh a klavír

Kvintet op. 16 pro klavír, hoboj, klarinet, lesní roh a fagot

Sextet op. 81b pro dva lesní rohy a smyčcový kvartet

Antonín Josef Hampel (1710- 1771)

Koncert in D pro lesní roh a orchestr

---

⁴⁶DIVOKÝ Zdeněk, Lesní roh v Čechách 1680-1930, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze, Přehled české sólové a koncertantní literatury pro lesní roh 18, a počátku 19. století, str. 113-117

Jan Václav Stich (1746-1803)

Napsal velmi mnoho koncertů, které sám hrával.

Nejčastěji hrané koncerty jsou:

Koncert č. 5 F-dur

Koncert č. 6 Es-dur

Koncert č. 7 Es-dur

Koncert č. 10 F-dur

Sbírka 20 a 24 duet pro lesní rohy

Sbírka 20 trií pro lesní rohy

František Antonín Rössler- Rosetti (1746-1792)

16 koncertů pro lesní roh a orchestr, z nichž jsou nejznámější:

Koncert č. 2 Es-dur

Koncert č. 4 F-dur

Koncert č. 6 Es-dur

Koncert E-dur

Koncert d-moll

8 koncertů pro dva lesní rohy

Josef Rejcha (1752-1795)

Koncert Es-dur op. 5

Koncert pro dva lesní rohy

Antonín Rejcha (1770-1836)

Šest trií pro tři lesní rohy nebo dva lesní rohy a fagot

24 trií pro lesní rohy, op. 28

12 trií pro dva lesní rohy a violoncello/ fagot

Josef Fiala (1748-1816)

Dvojkonzert č. 1 Es-dur pro lesní rohy a orchestr

Dvojkonzert č. 2 F-dur pro lesní rohy a orchestr

Koncert in Dis pro sólový lesní roh a orchestr

Leopold Koželuh (1747- 1818)

Lovecké fanfáry

Josef Mysliveček (1737- 1781)

Arie in Dis pro sopránový zpěv, lesní roh a orchestr

Arie Beata pro sólový lesní roh

Josef Dominik Škroup (1766 – 1830)

Koncert B-dur pro lesní roh a klavír

Carl Türck (1753- 1797)

50 duet pro lesní rohy

Jan Dismas Zelenka (1679- 1745)

Capricci pro 2 hoboje, 2 lesní rohy, fagot a smyčce

František Zvěřina

43 trií pro lesní rohy

Jakub Jan Ryba

Koncert pro lesní roh in Dis

3. POROVNÁNÍ NÁSTROJŮ

Jak je již známé, kolébkou lesního rohu je Francie. Do Čech se tento nástroj dostal s pomocí hraběte Šporka, který byl milovníkem lovu. Při návštěvě Francie si oblíbil jejich způsob parforsních honů, jehož součástí byli signály hrané na lesní roh. Součástí těchto honů byla skupina 40 až 60 psů, kteří byli vycvičeni na hrané signály. Trubači vytrubovali za pomoci rohů Cor de Chasse z koňského hřbetu, což hru značně ztěžovalo. Špork byl tímto honem tak okouzlen, že se rozhodl přenést tuto podobu lovu i do Čech. Vyslal své poddané, Václava Svídu z Lysé a Petra Rollinga z Kozojed, aby se ve Francii naučili kolem padesáti signálů, hrajících se právě při těchto honech. Tito dva poddaní byli prvními hráči u nás. Za úkol dostaly založit soubor trubačů, které budou vzdělávat ve hraní. Takto vznikla první hornová škola.

Do orchestru se dostali lesní rohy kolem začátku 18. století. Měly doprovodnou funkci, která byla podmíněna nedostatečnou nástrojovou technikou. Přirozený lesní roh měl kotouče, které bylo obtížné rychle měnit. Proto se zpočátku využívaly pouze přirozené tóny tzv. alikvóty.

Největšími změnami prošel nástroj v období klasicismu, jak jsem se již zmínila ve druhé kapitole *Lesní roh v 18. století*. V klasicismu byly velmi populární koncerty pro lesní roh s odlehčeným tématem, avšak stále přetrvával lovecký charakter.⁴⁷

Důvodem proč jsem psala v úvodu poslední kapitoly opět část, tentokrát barokní historie lesního rohu, je snaha o porovnání náročnosti hry na dobové nástroje.

Z mé zkušenosti mohu říci, že přirozené lesní rohy jsou náročné jak na ladění, tak na kvalitu tónu. Již od mládí účinkuji s trubačskými soubory, s nimiž jsme se účastnili mnoha soutěží. Jedná se zde o hru na lovecké nástroje zvané lesnice, které jsou velmi podobné tehdejšími nástrojům. Nástroj

---

⁴⁷RATAJOVÁ Tereza, 3. České země v období baroka, začátek historie lesního rohu v Čechách, 300 let lesního rohu v Čechách, Univerzita Karlova v Praze, 2012

DIVOKÝ Zdeněk, Lesní roh v Čechách 1680-1930, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze, Technika krytí a invenční roh

je jednoduše stočený, bez klapek, dlouhý zhruba 1,24 m. Nástroje jsou v ladění in B, což umožňuje hráčům příjemnou polohu a lze velmi rychle zahrát pár tónů, na kterých jsou signály postavené. Využívat se zde dá technika krytí, o které jsem již psala (např. přirozené tóny C- E- G můžeme tedy vyplnit krytými mezitóny C- d- E- f- G atd.). Tóny nejsou ovšem tak kvalitní jako při použití invenčních rohů. Invence, které při vsunutí do invenčního rohu změnili ladění dle potřeby, lze snadno vyměnit a plně využít. Technika krytí zde má mnohem jasnější tón, s téměř vymizelým bzučivým charakterem. Zvuková odlišnost hraných krytých tónů je pořád ale poměrně odlišná. Obtížnost hry klasických koncertů na dobový nástroj je téměř výhradně určená hornistům, kteří se hře na invenční roh věnují naplno. V porovnání s klasickým lesním rohem je zde velmi náročná technika, a je za potřebí opravdové zdatnosti krytí a vyšší hráčské zdatnosti.

Zájem o dobové nástroje vzrostl především v polovině 20. století. Tato skutečnost byla podmíněna tím, že sólový hráči začali provádět koncerty na historické dobové nástroje, dirigenti se řídili originálním zápisem skladatele, laděním, dynamikou, artikulací apod.⁴⁸

V dnešní době je mnoho hráčů, kteří se právě těmito nástroji speciálně věnují. Mohu uvést například významného sólistu na naturhornu Thomase Müllera, který se narodil v roce 1956 v Basileji (Švýcarsko). Zde studoval na Basilejské orchestrální škole s Jozefem Brejzou a na Essen College s Hermannem Baumannem. Tento nástroj také vyučuje na mnoha školách. Učil například na Schole Cantorum Basiliensis.⁴⁹

Dalším významným jménem je také Václav Luks. Tento mnohostranně nadaný hudebník se narodil roku 1970. Vystudoval již zmíněnou Scholu Cantorum, a taktéž se věnoval a dodnes věnuje interpretaci staré hudby, přičemž je i zakladatelem a uměleckým vedoucím známého souboru Collegium 1704.⁵⁰

---

⁴⁸ DIVOKÝ Zdeněk, *Lesní roh v Čechách 1680-1930*, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze, Technika krytí a invenční roh

⁴⁹ *Thomase Müller*[online]. [Vid. 20. 4. 2019].

In: http://cor.naturel.free.fr/english/menu/horn_players/thomas_muller.htm

⁵⁰ *Václav Luks* [online]. [Vid. 20. 4. 2019].

In: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Luks

V Amsterdamu a Hagu působí významný hornista, učitel, sólista, dirigent a komorní hráč a dirigent Teunis van der Zwart, narozen roku 1964. Je držitelem ceny v soutěži Bad Harzburg Natural Horn Competition 1989 a uznávaným hornistou na přirozený lesní roh. Z jeho žáků se dobovým nástrojům věnuje například Bart Aerbeydt a Gijs Laceulle.⁵¹

Dobové nástroje nezastupují pouze muži, ale i ženy. Jednou z interpretek je Anneke Scott. Historicky poučenou interpretaci šíří dále na Royal Welsh College of Music and Drama. Pořádá také mistrovské kurzy na mnoha prestižních školách (např. Pařížská konzervatoř, berlínské Hochschule, Royal Northern College of Music, Royal Irish Academy of Music a další).⁵²

V Čechách se na tyto nástroje specializuje například Zdeněk Divoký, který vystudoval lesní roh na brněnské konzervatoři a Janáčkovu akademii múzických umění u prof. Františka Šolce. V roce 2007 získal titul Ph.D. za diplomovou práci, ve které se zabývá historií přirozeného rohu ve střední Evropě.⁵³

Jmen je daleko více, protože obliba v těchto dobových nástrojích neustále stoupá. Dalšími jmény jsou například: Andreas Kamber (Švýcarsko), Andrew Clark (Bretaň), David Johnson (USA), David M.A.P. Palmquist (Dánsko), Frode Kulberg (Holandsko), Gawin Edwards (Anglie), Kostas Siskos (Řecko) a další.⁵⁴

---

⁵¹ *Teunis van der Zwart* [online]. [Vid. 20. 4. 2019]. In: <http://www.bach-cantatas.com/Bio/Zwart-Teunis.htm>

⁵² *Anneke Scott* [online]. [Vid. 20. 4. 2019]. In: <https://www.annekescott.com/biography>

⁵³ *Zdeněk Divoký* [online]. [Vid. 20. 4. 2019]. In: <https://www.jiracek.eu/hudebnici/>

⁵⁴ *Historické a lovecké nástroje* [online]. [Vid. 20. 4. 2019]. In: <https://www.jiracek.eu/hudebnici/>

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila nastínit život a dílo Františka Antonína Rösslera-Rosettiho, jehož osobnost a tvorba je stěžejní nejen pro období klasicistních kompozic, ale také tvoří základy světové hornové literatury a repertoáru.

Problémem se kterým jsem se potýkala celou dobu psaní bakalářské práce, bylo mnoho nejasných a nepotvrzených informací ohledně života Rosettiho. Samotné datum a místo narození není zcela jasné a příliš se liší. Mnoho badatelů a muzikologů na toto téma zpracovalo spoustu studií, kde obhajují různé teorie.

Velmi matoucí je především uváděné datum narození 26. října 1746 a místo narození Mimoň. Později se toto tvrzení potvrdilo jako mylné a ve skutečnosti šlo o místního ševce Franciscuse Antonie Röslera, který žil v letech 1746 – 1779. Protože již bylo Rösslerů a Růžičků v Čechách hodně, pravděpodobně si nechala rodina příjmení poitalštit na Rosetti (=Růžička).

Ve své práci jsem čerpala převážně z knihy profesora historie hudby z West Chester University v Pensylvánii Sterliga E. Murraye. Dílo shrnuje více názorů různých badatelů. Jedná se například o Kaula Oskara (Thematisch Verzeichnis der Instrumental Werke von Anton Rosetti, Wiesbaden Breitkopf Härtel 1968) a Gerbera Ernsta Ludwiga (Neueshistorisch – biographisches – Lexikon der Tonkünstler, Lipsko 1812-1814).

Závěrem lze konstatovat, že osobnost Františka Antonína Rösslera-Rosettiho a jeho tvorby skýtá mnoho nezodpovězených otázek, které i nadále otevírají a představují celou řadu nejasností, které by mohly být podrobeny dalšímu badatelskému průzkumu.

ZDROJE

Knižní zdroje:

Murray, Sterling E., *The Career of an Eighteenth- Century Kapellmeister : The Life and Music of Antonio Rosetti*, Boydell & Brewer, 2014

A. Fuller Maintland, *Rosetti Antonio*: in: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, 2. vydání: Recitative to Russian Federation, The Macmillan Company, New York, 1910

ČERNUŠÁK Gracian, ŠTĚDRŮ Bohumír, NOVÁČEK Zdenko, Mareš Jan Antonín, in: *Československý slovník osob a institucí, svazek druhý M- Ž*, Státní hudební vydavatelství, Praha 1965

NAVRÁTIL Miloš, *Klasicismus*, in: *Dějiny hudby*, vydavatelství Montanex, Ostrava, 2011

Internetové zdroje:

<https://en.wikipedia.org>

<https://www.ceskyhudebnislovník.cz>

<https://cs.wikipedia.org>

<https://www.music-nemecek.cz>

<http://www.antologiehudby.cz>

<http://cor.naturel.free.fr/english>

<http://www.bach-cantatas.com>

<https://www.jiracek.eu>

<https://www.annekescott.com>

Akademické práce:

DIVOKÝ Zdeněk, *Lesní roh v Čechách 1680-1930*, Praha, 2006, disertační práce, Akademie múzických umění v Praze

RATAJOVÁ Tereza, Mareš Jan Antonín, *300 let lesního rohu v Čechách*, Univerzita Karlova v Praze, 2012

DOUBA Pavel, *Diplomová práce*, kapitola druhá str. 11- 18, Praha 1996

Notové ukázky:

<https://www.imslp.org>

Obrázky:

Obrázek č. 1 : Klementinum

https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Tovary%C5%A1stvo_Je%C5%BE%C3%AD%C5%A1ovo#/media/Soubor%3AKlementinum_z_Mari%C3%A1nsk%C3%A9ho_n%C3%A1m_1.jpg

Obrázek č. 2. Rosetti

<https://www.allmusic.com/artist/antonio-rosetti-mn0001399440/biography>

Obrázek č. 3. Osek u Duchcova

<https://www.music-nemecek.cz/zajimavosti-a-aktuality?id=29285&action=detail&oid=3400302&nid=9688>

Obrázek č. 4. Bouche sordina

https://www.google.com/search?tbm=isch&sa=1&ei=HnGjXLzSJarylwT_mZbgAQ&q=bouche+note+sordina&oq=bouche+note+sordina&gs_l=img.3...87673.89383..89588...0.0..0.122.499.2j3.....0....1..gws-wiz-img.a_OQcKYKJxg#imgsrc=IRG1FNgkx7U-IM:

Obrázek č. 5. Invenční roh

<https://baroqueinstrumentss.weebly.com/evolution-of-the-french-horn.html>

Obrázek č. 6. Zdobení korpus

<https://www.invaluable.com/auction-lot/invention-natural-horn-with-attachments-5324-c-4df478d9cd>

Obrázek č. 7. Jan Václav Stich

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_V%C3%A1clav_Stich#/media/File:Jan_V%C3%A1clav_Stich_\(1746-1803\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_V%C3%A1clav_Stich#/media/File:Jan_V%C3%A1clav_Stich_(1746-1803).jpg)

Obrázek č. 8. Pamětní deska v Čáslavi

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_V%C3%A1clav_Stich#/media/File:%C4%8C%C3%A1slav,_Jan_V%C3%A1clav_Stich,_pam%C4%9Btn%C3%AD_deska.jpg